

ИНФОРМАТИКА МАШҒУЛОТЛАРИДА КРЕАТИВ ТАСАВВУРНИ ҲОСИЛ ҚИЛИШ УСУЛЛАРИDOI: <https://doi.org/10.53885/edinres.2022.32.11.041>**Махмудова Дилфуза Мелиевна,***п.ф.ф.д.(PhD), доцент, Математика ўқитиши методикаси ва геометрия кафедраси мудири, Тошкент вилояти Чирчиқ давлат педагогика институти*

Аннотация. Мақолада талабаларнинг креатив фаолиятини ривожлантиришида тасаввурни ривожлантириши усуллари аҳамияти баён қилинган. Амалий дастурлар пакети курси юзасидан креатив тасаввурни ҳосил қилиши ва уни креатив фаолиятга айлантиришида нафақат креатив тафаккур, балки темпераментдан самарали фойдаланиши муҳимлиги аниқлаштирилган.

Калим сўзлар: тафаккур, креатив тафаккур, креатив фаолият, темперамент.

METHODS FOR FORMING CREATIVE IMAGINATION IN COMPUTER SCIENCE LESSONS**Makhmudova Dilfuza Melievna,***PhD, Associate Professor, Head of the Department of Methods of Teaching Mathematics and Geometry, Chirchik State Pedagogical Institute, Tashkent Region*

Abstract. The article describes the importance of methods for the development of imagination in the development of creative activity of students. The importance of not only creative thinking, but also the effective use of temperament in creating creative imagination in the course of studying the course package of applied programs and turning the educational process into creative activity is revealed.

Keywords: thinking, creative thinking, creative activity, temperament.

МЕТОДЫ ФОРМИРОВАНИЯ КРЕАТИВНОГО ВОООБРАЖЕНИЯ НА ЗАНЯТИЯХ ИНФОРМАТИКИ**Махмудова Дилфуза Мелиевна,***PhD, доцент, заведующий кафедры Методика обучения математики и геометрии, Чирчикского государственного педагогического института Ташкентской области*

Аннотация. В статье описывается значение методов развития воображения в развитии креативной активности учащихся. Выявлена важность не только креативного мышления, но и эффективного использования темперамента в создании креативного воображения по ходу обучения курса пакет прикладных программ и превращении образовательного процесса в креативную деятельность.

Ключевые слова: мышление, креативное мышление, креативная деятельность, темперамент.

Кириш. Ўқитувчи баъзан талабаларнинг мураккаб тушунчаларга оид билимларини бойитиш учун гарчи мазмун билан боғланмаган бўлса ҳам, тасаввурни уйғотишга имкон берувчи ғояларни ишлаб чиқишда намуна бўладиган воситадан фойдаланишни ўйлайди. Тасаввур “мазмуннинг янгича талқини яратиб, мавжуд тажрибаларни бойитишга олиб келадиган, бироқ, уларни ноодатий усуллар билан бирлаштирган ҳолда фикрлашнинг ўйин ҳолатидаги шакли” [1].

Олим Ридли Пирсон тасаввурнинг моҳиятини экстенсив равишда очиб беради. У ўзининг “Шоу гапирмайди” (гап англиялик драматург Бернард Шоу тўғрисида

бормоқда) номли асарида ўқитувчиларга аудиторияда талабаларнинг тасаввурларини ижодий ривожлантиришга имкон берадиган ғояларни тақдим этади [2]. Қачонки ўқитувчи талабаларга далилларни тақдим этса, улар фикрлай бошлайди. Биринчи ўқитувчи талабаларга фақатгина мазмун ҳақида маълумот бериши, иккинчи ўқитувчи уларга ушбу ҳодисанинг моҳиятини кўрсатмали тарзда очиб бериши, учинчи ўқитувчи эса талабаларга бир-бирига яқин икки ҳолат ўртасидаги алоқани топиш мақсадида ўз тасаввурларидан қандай фойдаланиш кераклигини кўрсатиши мумкин.

Материаллар, методлар, таҳлил ва муҳокама. Жуда кўпчилик ўқитувчилар талабаларни воқеликнинг тарихи билан таништиришда уни турли босқичлар: боши, ўртаси ва якунига оид маълумотлар билан таништиришда Пирсоннинг уч босқичдан иборат ҳаракат тузилмасига оид қарашидан фойдаланади [3]. Мазкур тузилма талабаларнинг тасаввурларини бойишга қўмаклашиш, шунингдек, муайян маънога эга категориянинг бир бўлагини ахборот сифатида кўрсатиш учун фойдааниш мумкин. Универсал бўлган тушунчаларни турли фанлардан бошланиши, ўртаси ва якуни тушунчалари ўрнига маълум ҳаракатнинг уч ҳолатини тасвирлаш учун “киришиш, ривожланиш, юқори чўққига кўтарилиш” атамаларини қўллаш мумкин. Мазкур “уч ёқлама қараш” талабаларга уларда эркин тасаввурни ривожлантиришга хизмат қиладиган тузилмани тақдим этади.

Тина Силиг тасаввурни бойитишнинг учта усулини тақдим этади [4]. Биринчи йўл – саволнинг қандай қўйилганлигига эътиборни қаратишдан иборат. Мазкур тузилма жавобни тасаввур этишга йўналтирилади. Талабалар учун кўргазмали тасвирлашнинг энг яхши усули – юмордан фойдаланиш саналади. Дарсда қўлланиладиган ҳазил, балки, дунёдаги энг қулғули ҳазил бўлмаслиги мумкин, аммо айнан шу ҳазил талабанинг мавзую моҳиятини қанчалик даражада тушунганлигини намойиш этади.

Тадқиқотчи Тина Силигнинг иккинчи таклифи креатив фикрлаш ғояларини бир-бирига қўшиш ва ўзаро боғлашга асосланади. Ғоялар хаёлий, ҳаққоний ёки амалий бўлиши мумкин. Масалан: талабалар ультрабинафша нурларнинг инсон терисига таъсирини ўрганади. Ультрабинафша нурларининг зарарли таъсиридан сақланиш учун ҳозирда махсус химояловчи кийимлар, кўзойнақлар, қуёшдан химояловчи кремлар, соябонли курсилар ва бошқа воситаларни ишлаб чиқариш йўлга қўйилган. Талабалар одамларни қуёшнинг ультрабинафша нурларидан химояловчи ғояларни янги қарашлар билан тўлдириш, уларни ўзаро мувофиқлаштиришга ва ғоялар рўйхатини жамоада муҳокама қилишга жалб этилади.

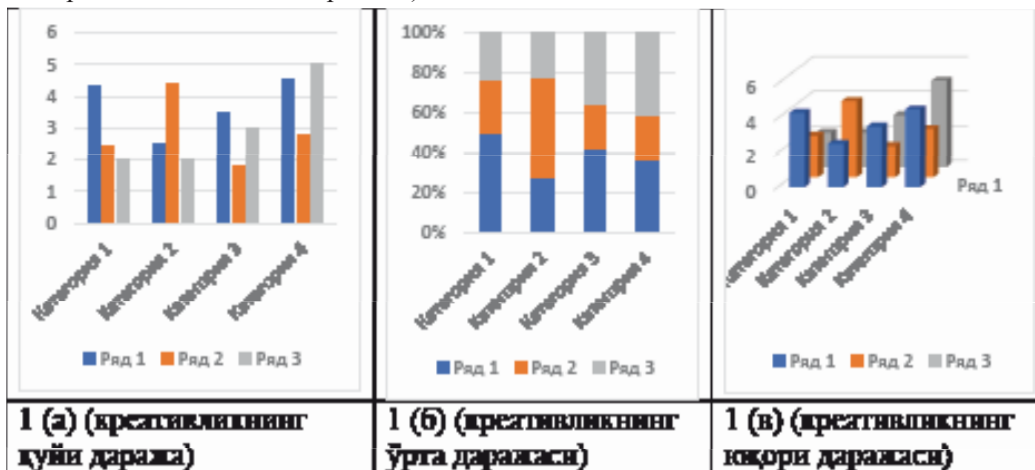
Тина Силиг, шунингдек, тасаввурни уйғотишнинг самарали усули сифатида мавжуд тахминларни инкор қилган ҳолда янги тахминларни илгари суришни таклиф қилади. Аудиторияда муаммоли сценарий асосида талабаларга вазиятни таклиф этиш ҳамда сценарийда бевосита кўзда тутилиб, ечимни топишда иштирок этадиган тахминларни тадқиқ қилишга имкон берадиган шароитнинг яратилиши мақсадга мувофиқдир. У ўқитувчи талабаларга футуристик (инсон ва жамият ҳаётининг келажагини башорат қилувчи оқим) мазмундаги сценарийни тақим этиши мумкинлигини айтади. Талабаларга ушбу сценарий бўйича ҳолатни тасаввур қилиш, бу ҳодиса нима учун содир бўлишини таҳлил қилиш ва ушбу вазиятнинг эҳтимолий таъсирларини санаб чиқиш вазифаси берилади.

Масалан, бизнинг тадқиқот ишимизда Амалий дастурлар пакети курси юзасидан креатив тасаввурни ҳосил қилиш ва уни креатив фаолиятга айлантиришда нафақат креатив тафаккур, балки темпераментдан самарали фойдаланиш мумкин. Бу ўринда анъанавий темпераментни геометрик фигуралар орқали аниқлаш тестига креативликни ранглар воситасида аниқлаш методлари уйғунлаштирилади.

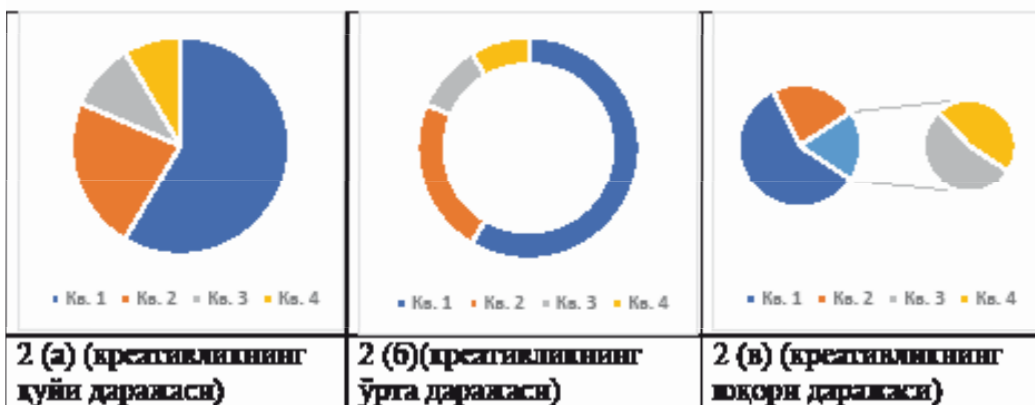
Топширик: талабаларга MS Excel ёки MS Word матн ҳамда график муҳаррирда диаграмма, гистограмма кабилар орқали статистик маълумотларни ишлаб чиқиш вазифаси топширилади. Бунда талабалар диаграмманинг айлана, учбурчак, тўртбурчак ёки чизикли

шаблонларидан фойдаланишлари мумкин:

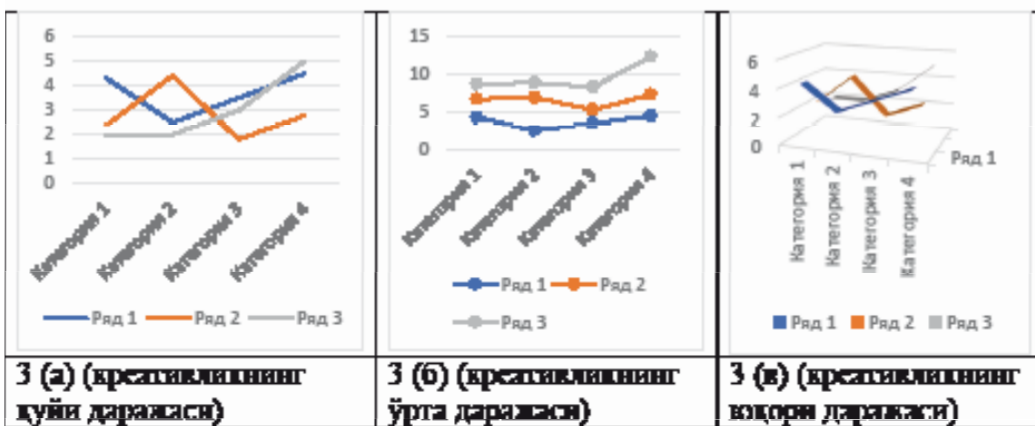
Шаблон. Танланган шаблонга қараб талабанинг қайси темпераментга мослиги ҳамда креативлик даражасини аниқлаш мумкин (масалан, 1-шаблонни танлаш меланхолик темпераментга эга талабаларга хос):

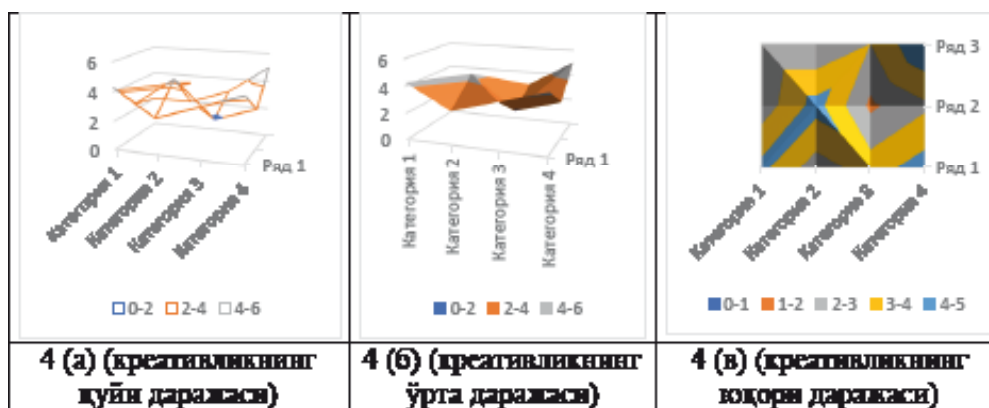
2-шаблон. (Маъжур шаблонни танлаш сангвиник темпераментга эга талабаларга хос).

3-шаблон. (Маъжур шаблонни танлаш флегматик темпераментга эга талабаларга хос).

4-шаблон. (Маъжур шаблонни танлаш холерик темпераментга эга талабаларга хос).

Хулоса. Мазкур методика тадқиқот иши доирасида ишлаб чиқилиб, тажрибасинов ишларида муваффақиятли қўлланилди. Шу каби методикалар уйғунлашувидан ҳосил бўлган янгича усуллар талабаларнинг нафақат креатив фаолиятга тайёрлиги, балки уларнинг келажакдаги фаолиятида темперамент хусусиятларидан келиб чиққан ҳолда қай даражада юқори малакали мутахассис бўлиб етишиши мумкинлиги ҳақидаги маълумотларга эга бўлишимизга ҳам имкон беради.

ФЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР

1. Sternberg, R. J. (Ed.). (1999). Handbook of creativity. – Cambridge, UK: Cambridge University Press
2. Pearson, R. (2012, November 17). Getting it write: Where imagination meets creativity. Presentation at the NAGC 59th Annual Convention, Denver, Colorado
3. Pearson, R. (2010). Getting your act(s) together. The complete handbook of novel writing: Everything you need to know about creating & selling your work (pp. 64–70). – Ontario: Writer’s Digest.
4. Seelig, T. (2012). inGenius: A crash course on creativity. – New York: HarperOne